

TRZECIE SPRAWOZDANIE NA TEMAT KRAJOWEGO PRAWA PRECEDENSOWEGO DOTYCZĄCEGO KONWENCJI Z LUGANO

*przygotowane przez: Cecilia Renfors, Frans van der Velden, Rolf Wagner**

I. Wprowadzenie

Na posiedzeniu Stałego Komitetu Konwencji z Lugano w dniach 13-14 września 1999 roku przedstawiono sprawozdanie dotyczące prawa precedensowego odnoszącego się do Konwencji, oparte na decyzjach przekazanych Trybunałowi Sprawiedliwości Wspólnoty Europejskiej przez Państwa Sygnatariuszy oraz Państwa przystępujące, w oparciu o postanowienia Protokołu 2 do Konwencji. Sprawozdanie to, sporządzone przez delegacje Grecji, Szwajcarii oraz Hiszpanii¹ obejmowało decyzje zawarte w pierwszych siedmiu tomach wydanych przez Trybunał Sprawiedliwości (za pośrednictwem jego Biblioteki, Centrum Badań i Dokumentacji). Drugie sprawozdanie, przygotowane przez delegacje Austrii, Włoch oraz Norwegii² obejmowało decyzje zawarte w tomie 8-ym. We wrześniu 2000 roku Stały Komitet postanowił, że trzecie sprawozdanie, obejmujące decyzje zawarte w 9-ym tomie³, powinno zostać sporządzone przez delegacje Holandii, Niemiec oraz Szwecji na posiedzenie Stałego Komitetu we wrześniu 2001 roku. Dziewiąty tom zawiera 50 decyzji dotyczących albo Konwencji z Lugano albo Konwencji Brukselskiej, wydanych przez następujące sądy:

Konwencja z Lugano:

Oberster Gerichtshof (Austria): 3 decyzje

Tribunal fédéral/Bundesgericht (Szwajcaria): 3 decyzje

Oberlandesgericht München (Niemcy): 1 decyzja

Cour de Cassation (Francja): 2 decyzje

House of Lords (Zjednoczone Królestwo): 1 decyzja

Norges Høyesterett (Norwegia): 1 decyzja

Högsta domstolen (Szwecja): 1 decyzja

Konwencja Brukselska:

EC Court of Justice: 6 decyzji

Cour d'appel de Bruxelles (Belgia): 2 decyzje

* Nasze szczerze podziękowania dla Pani Caren Reibold za jej pomoc w redakcji sprawozdania.

¹ IPRax 2001, 262

² IPRax 2002, #.

³ Informacje na podstawie Protokołu 2 do Konwencji z Lugano, Pakiet nr 9, lipiec 2000 (cytowane jako Informacja nr 2000/...); decyzje te opublikowane zostały również na stronie internetowej ECJ pod adresem: <http://www.curia.eu.int/common/recdoc/convention/en/tableau/2000.htm>

Hoge Rat/Gerechtshof Amsterdam (Holandia): 3 decyzje

Bundesgerichtshof/Oberlandesgericht Karlsruhe (Niemcy): 2 decyzje

Oberster Gerichtshof (Austria): 3 decyzje

Court of Appeal (Zjednoczone Królestwo): 6 decyzji

Cour de Cassation/Cour d'appel de Colmar/Cour administrative d'appel de Nantes/Cour d'appel de Paris (Francja): 11 decyzji

Efeteio Thessalonikis/Areios Pagos (Grecja): 2 decyzje

Corte di Cassazione (Włochy): 3 decyzje

Należy wskazać, że Trybunał Sprawiedliwości Wspólnoty Europejskiej (ECJ) jest zależny od dostarczanych przez władze krajowe informacji dotyczących wewnętrznego prawa precedensowego. Stąd też krajowe decyzje dotyczące Konwencji z Lugano oraz Konwencji Brukselskiej, które Trybunał mógł rozpowszechnić nie koniecznie stanowią pełną kompilację takich decyzji wydanych przez sądy krajowe ostatniej instancji. Należy mieć to na uwadze przy czytaniu niniejszego sprawozdania.

Chociaż decyzje obejmują szeroki zakres zagadnień, to jednak Artykuł 5 (1) jest postanowieniem, którego dotyczą one najczęściej. Postanowieniami, które stanowią przedmiot rozważań częściej niż jeden raz są Artykuł 1, ustęp 2, Artykuł 16 (1a) oraz Artykuł 24. Tak jak to miało miejsce w przypadku pierwszego i drugiego sprawozdania, niniejsze sprawozdanie również koncentruje się na decyzjach dotyczących właściwej Konwencji z Lugano (12 decyzji).⁴

II. Przegląd prawa precedensowego

1) Tytuł I - Zakres

Artykuł 1, ustęp 2, punkt (1)

W orzeczeniu wydanym przez Austriacki Sąd Najwyższy (*E. p-ko O.*)⁵ główną kwestią było ustalenie czy sprawa przedstawiona do rozstrzygnięcia wchodziła w materialny zakres Konwencji. W sprawie tej, w ramach ugody rozwodowej, strony uzgodniły, że była żona (pозwana) będzie głównym dłużnikiem, natomiast były mąż (powód) gwarantem kredytu bankowego na pokrycie pozostałej części długu. Kiedy pozwana nie wypełniła swoich zobowiązań wobec banku, bank zażądał płatności od powoda. Wówczas powód wystąpił z prawem regresu wobec pozwanej.

⁴ Sądy Państw stron Konwencji z Lugano mają różne tradycje w zakresie ujawniania rozważań, które doprowadziły do ich decyzji. Stąd też rzetelne porównanie spraw jest zadaniem skomplikowanym.

⁵ Austriacki *Obergerichtshof*, 21 października 1999,

<http://www.curia.eu.int/common/recdoc/convention/en/2000/17-2000.htm>, Informacja nr 2000/17.

W swoich krótkich uwagach dotyczących materialnego zakresu Konwencji, Austriacki Sąd Najwyższy oparł swoją decyzję na dwóch postanowieniach ECJ (*De Cavel p-ko De Cavel*⁶ oraz *W. p-ko H*⁷). Te wcześniejsze decyzje dotyczące Konwencji Brukselskiej zostały uznane jako stanowiące autentyczną interpretację identycznych postanowień znajdujących się w Konwencji z Lugano: stwierdzono, że odpowiadające temu prawu precedensowemu wyrażenie "prawa własności wynikające ze związku małżeńskiego" (Artykuł 1, ustęp 2, punkt (1)) nie odnosi się jedynie do ustrojów majątkowych, jakie w sposób szczególny i wyłączny przewidywane są przez niektóre krajowe systemy prawne w przypadku małżeństwa. Stwierdzono, że wszelkie związki majątkowe wynikające bezpośrednio ze związku małżeńskiego lub jego rozwiązania są również, w ramach tego wyjątku, wyłączone z zakresu Konwencji. Roszczenie powoda, zdaniem Sądu Najwyższego, opierało się na poczynionym przez małżonków uzgodnieniu dotyczącym rozwiązania małżeństwa⁸. Stąd też przedmiot sprawy został uznany jako posiadający korelację z prawem majątkowym wynikającym z rozwiązania małżeństwa, i jako taki - nie objęty Konwencją.

Artykuł 1, ustęp 2, punkt (4)

Artykuł 1, ustęp 2, punkt (4) stanowi, że arbitraż nie jest objęty zakresem Konwencji z Lugano. Poglądy dotyczące znaczenia tego postanowienia, identycznego z Artykułem 1, ustęp 2, punkt (4) Konwencji Brukselskiej, są zróżnicowane. Jak to już zostało wskazane w Sprawozdaniu Jenarda (Jenard Report)⁹, wiele sporów dotyczących klauzul arbitrażowych podlega takiemu wyłączeniu, jednak nie wszystkie. Odnoszące się do Konwencji Sprawozdanie Scholssera (Schlosser Report)¹⁰, dotyczące przystąpienia Danii, Irlandii oraz Zjednoczonego Królestwa do Konwencji Brukselskiej przedstawia różne interpretacje tego przepisu i stwierdza, że postępowanie sądowe wchodzi w zakres postępowania arbitrażowego jedynie wówczas gdy ma ono charakter pomocniczy w stosunku do takiego postępowania arbitrażowego. Taką interpretację ECJ przyjął w sprawie *Rich p-ko Impianti*¹¹. W sprawie tej ECJ postanowił, że wyłączenie przewidziane w Artykule 1, ustęp 2, punkt (4) obejmuje swoim zasięgiem również toczyący się przed sądem krajowym spór sądowy dotyczący mianowania arbitra, nawet wówczas jeżeli istnienie lub ważność umowy arbitrażowej jest kwestią pierwszorzędą w tym sporze. W decyzji z dnia 4 maja

⁶ Slg. 1979 s. 1055 (143/78).

⁷ Slg. 1982 s. 1189 (25/81).

⁸ Prawo austriackie przewiduje, że w przypadku rozwodu, majątek małżeński oraz wszelkie związane z nim długi muszą zostać rozdzielone pomiędzy małżonków w równym stopniu. W zasadzie, podział długów ma skutek jedynie *inter partes*, i nie wpływa na pozycję wierzyciela. Rozwód za obopólną zgodą nie jest możliwy, jeżeli w tej kwestii strony nie doszły do porozumienia.

⁹ OJ 1979, C 59/1 s.13.

¹⁰ OJ 1979, C 59/71 s. 92.

¹¹ Slg.1991 s. I-3855 (190/89).

1999 r. francuski *Cour de cassation (Piquet p-ko Sacinter)*¹² musiał rozważyć kwestię czy klauzula arbitrażowa w indywidualnej umowie o pracę wyłącza stosowanie Konwencji z Lugano. Belgijski inżynier zawarł indywidualną umowę o pracę ze szwajcarską firmą, przy czym praca miała być wykonywana we Francji. Umowa przewidywała, że w przypadku sporu będzie on podlegał arbitrażowi w Lozannie zgodnie z "concordat suisse sur l'arbitrage". Inżynier został zwolniony. Następnie wystąpił on przeciwko szwajcarskiej firmie z pozwem o wypłacenie odszkodowania w miejscu gdzie wykonywał swoją pracę. Sąd Pracy stwierdził, że nie posiada jurysdykcji. W apelacji Sąd Apelacyjny podtrzymał decyzję Sądu pracy. Opierała się ona na dwóch podstawach:

A. zgodnie z Artykułem 1, ustęp 2, punkt (4), Konwencja z Lugano nie ma zastosowania w odniesieniu do arbitrażu, oraz B. klauzula arbitrażowa - stanowiąc klauzulę ważną na mocy prawa szwajcarskiego, mającą zastosowanie w stosunku do umowy - wyłącza stosowanie francuskich przepisów dotyczących ochrony pracy.

Francuski *Cour de cassation* uznał, że Konwencja z Lugano ma zastosowanie¹³. W zwięzłym orzeczeniu sąd ten stwierdził, że klauzula arbitrażowa nie może być podnoszona przeciwko pracownikowi, który zgodnie z obowiązującym prawem podał swojego byłego pracodawcę do właściwych sądów francuskich, oraz że stosując Artykuł 5 (1) tej Konwencji, sądy francuskie posiadały jurysdykcję do wydania decyzji w tej sprawie. *Cour de cassation* nie zajmował się konkretnie Artykułem 1, ustęp 2, punkt (4), i nie wyjaśnił dlaczego odesłał sprawę do innego Sądu Apelacyjnego dla podjęcia decyzji merytorycznej. Nie jest też jasne czy odwołując się bezpośrednio do Artykułu 5 (1) oraz odsyłając sprawę do innego Sądu Apelacyjnego w celu podjęcia decyzji merytorycznej, *Cour de cassation* zamierzał przekazać temu sądowi zadanie wydania decyzji w sprawie ważności lub wykonalności klauzuli arbitrażowej.

2) Tytuł II - Jurysdykcja

W decyzji z dnia 26 października 1999 roku, szwedzki Sąd Najwyższy (*Thessalian Paper Industry Svenska AB:s i likvidation konkursbo p-ko P.F. i L.O.*)¹⁴ doszedł do wniosku, że do zakresu prawa wewnętrznego leży wydanie decyzji czy okoliczności wspierające stosowanie konkretnej podstawy jurysdykcji w ramach Konwencji muszą zostać podniesione przez stronę, czy też sąd może stosować postanowienia Tytułu II Konwencji z urzędu.

¹² Francuski *Cour de cassation*, 4 maja 1999, *Revue de l'arbitrage*, s. 292; *La semaine juridique-edition generale* 1999 s. 1010, 1999 IV 2132, 2000 II 103337, <http://www.curia.eu.int/common/recdoc/convention/en/2000/28-2000.htm>, Informacja Nr. 2000/28.

¹³ Jeżeli chodzi o Artykuł 54 Konwencji z Lugano, patrz sekcja II 3 niniejszego sprawozdania.

¹⁴ Szwedzki *Hogsta domstolen*, 26 października 1999 roku; *Nytt Jurisdickt Arkiv* 1999 I s. 660, <http://www.curia.eu.int/common/recdoc/convention/en/2000/50-2000.htm>, Informacja Nr 2000/50.

W tej sprawie szwedzka spółka wniosła powództwo przeciwko kilku pozwanym, między innymi przeciwko osobie zamieszkałej na stałe w Finlandii - pozwanemu Y, podnosząc jego odpowiedzialność za niedokonanie spłat przewidzianych przez szwedzkie prawo o spółkach. Powód twierdził, że szwedzkie sądy, w tym konkretnym przypadku Sąd Rejonowy w Sztokholmie, posiadają jurysdykcję w odniesieniu do pozwanego Y na podstawie Artykułu 16 (2) Konwencji. Sąd Rejonowy w Sztokholmie uznał, że powództwo nie obejmowało kwestii dotyczących struktury osób prawnych ani jakiegokolwiek innej kwestii wymienionej w Artykule 16 (2), i wniosek odrzucił.

Pogląd że Artykuł 16 (2) nie miał zastosowania został podtrzymany przez wszystkie instancje. Jednakże Sąd Apelacyjny w Svea, doszedł do wniosku, że Sąd Rejonowy w Sztokholmie posiadał jurysdykcję w odniesieniu do pozwanego Y na mocy Artykułu 6 (1), jako że sąd ten posiadał jurysdykcję w stosunku do współpozwanego na mocy Artykułu 2. Bezsprzeczne było, że pozwy przeciwko współpozwanym były ze sobą powiązane zgodnie z wymogami prawa precedensowego ECJ (*Kalfelis p-ko Schöder*¹⁵).

Pozwany odwołał się od decyzji Sądu Apelacyjnego w Svea, argumentując, że Artykuł 6 nie mógł być stosowany przez Sąd Apelacyjny, jako że nie został powołany przez powoda w chwili wniesienia pozwu.

Sąd Najwyższy odrzucił ten argument. Sąd stwierdził, że postanowienia Tytułu II mogą być stosowane niezależnie od tego czy zostały powołane przez strony, czy też nie. Stwierdził jednakże, iż jakkolwiek obowiązek uwzględnienia przez sądy okoliczności, które nie zostały powołane przez strony wchodzi w zakres prawa wewnętrznego, za wyjątkiem sytuacji objętych Artykułami 19 oraz 20. Postanowienia te nakładają na sądy obowiązek rozważenia niektórych kwestii z urzędu. Sąd Najwyższy uznał, że poza obowiązkiem wynikającym z zakresu tych postanowień Konwencja nie nakłada żadnych innych obowiązków.

Artykuł 5 (1) klauzula 1

W prawomocnym orzeczeniu wydanym przez Wyższy Sąd Okręgowy (Higher Regional Court) w Monachium¹⁶, powód - syndyk masy upadłościowej prywatnej spółki z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w Niemczech (dalej zwanej spółką) występował przeciwko pozwanemu z pozwem o odszkodowanie. Pozwany wcześniej był dyrektorem zarządzającym spółki i na stałe zamieszkiwał w Szwajcarii. Decyzja koncentrowała się na wewnętrznej odpowiedzialności dyrektora zarządzającego wobec spółki, zwłaszcza na podstawie niektórych postanowień niemieckiego prawa o publicznych spółkach z ograniczoną

¹⁵ Slg.1988 s. 5565 (189/87).

¹⁶ *Oberlandesgericht* w Monachium, 25 czerwca 1999, *Zeitschrift für Wirtschaftsrecht* 1999 s. 1558, *Der Betrieb* 1999 s. 1847, <http://www.curia.eu.int/common/recdoc/convention/en/2000/22-2000.htm>, Informacja Nr 2000/22.

odpowiedzialnością. Powód utrzymywał w szczególności, że pozwany źle reprezentował nominalny kapitał spółki oraz że "ogołocił" aktywa spółki.

Nie zagłębiając się wcześniej w pytanie czy spór dotyczył umowy o pracę zgodnie klauzulami 2 oraz 3 Artykułu 5 (1), sąd zaklasyfikował specjalny stosunek prawny pomiędzy niemiecką prywatną spółką z ograniczoną odpowiedzialnością a jej dyrektorem zarządzającym będącym organem spółki, jako "umowa" w rozumieniu pierwszej klauzuli Artykułu 5 (1). Sąd uznał, że mianowanie dyrektora zarządzającego przez spółkę jest czynnością dokonywaną na podstawie prawa o spółkach. Dalej sąd stwierdził, że z uwagi na to iż stanowisko dyrektora zarządzającego obejmuje szeroki zakres obowiązków wobec spółki, to takie mianowanie musi jednakże uzyskać akceptację dyrektora zarządzającego. Tym bardziej istniały podstawy, uznał sąd, do zastosowania Artykułu 5 (1), jako że zazwyczaj pomiędzy spółką a dyrektorem zarządzającym istnieje umowa o pracę, określająca, że zobowiązania prawne wynikające z jego stanowiska jako osoby zarządzającej spółką powinny być również przestrzegane. Stwierdzono także, iż ECJ orzekł że zobowiązania do zapłacenia pieniędzy wynikające z relacji pomiędzy stowarzyszeniem a jego członkami powinny być traktowane jako "kwestie dotyczące umowy" w rozumieniu Artykułu 5 (1) Konwencji Brukselskiej, który ma dokładnie takie samo brzmienie. Członkostwo w stowarzyszeniu utworzonym pomiędzy jego członkami jest tak samo blisko wiążące jak relacja powstała pomiędzy stronami umowy. Ponadto, sąd zwrócił uwagę na dokonaną przez ECJ kwalifikację powiązań pomiędzy udziałowcami spółki a spółką jako relacji mających charakter umowny.

W konkluzji sąd stwierdził, że posiada jurysdykcję międzynarodową na podstawie pierwszej klauzuli Artykułu 5 (1), jeśli już nie na podstawie Artykułu 5 (3) w zakresie w jakim pozew może zostać zakwalifikowany jako deliktowy. Sąd uznał, że miejscem wykonania spornej umowy, które miało zostać określone przez odwołanie się do zasad prywatnego prawa międzynarodowego, były Niemcy (siedziba spółki).

W decyzji brytyjskiego *House of Lords* z dnia 17 lutego 2000 roku (*Agnew i inni p-ko Lansforsakringsbolagens AB*)¹⁷ jedną z rozważanych kwestii była interpretacja Artykułu 5 (1)¹⁸. Powód wniósł powództwo w Anglii przeciwko firmie ubezpieczeniowej posiadającej siedzibę w Szwecji żądając oświadczenia, że mieli oni prawo do odrzucenia umowy reasekuracyjnej z powodu nieprawdziwych oświadczeń oraz zatajenia informacji. Tło postępowania jest następujące. Powód prowadził na rynku londyńskim firmę reasekuracyjną i zapewnił tej szwedzkiej firmie reasekurację od podejmowanego przez nią ryzyka

¹⁷ Brytyjski *House of Lords*, 17 lutego 2000 roku, *The All England Law Reports* 2000 Tom 1 s. 737.

¹⁸ Kwestia czy spór objęty jest Artykułami od 7 do 12 w zakresie jurysdykcji w sprawach dotyczących umów ubezpieczeniowych została przedstawiona w dalszej części niniejszego sprawozdania.

związanego z wystawieniem gwarancji ubezpieczeniowych dla dostawców i producentów w zakresie zobowiązań wynikających z umowy na dostawę dla pewnej norweskiej spółki zaworów stosowanych pod wodą na platformach wydobywczych. Występujący z roszczeniem podnosili, że zostali nakłonieni do zawarcia umów w wyniku fałszywego oświadczenia o istotnym znaczeniu, oraz że pozwany, poprzez swoich agentów, był winny istotnego zatajenia informacji podczas negocjacji i przedstawiania zakresu ryzyka, w Londynie.

Wnosząc powództwo powodowie oparli się na Artykule 5 (1) Konwencji z Lugano. Pozwany argumentował, że postępowanie wykracza poza zakres Artykułu 5 (1), twierdząc, że "przedmiotowe zobowiązanie" musi być zobowiązaniem wynikającym z umowy, natomiast obowiązek ujawnienia informacji w negocjacjach przed zawarciem umowy nie stanowi takiego zobowiązania.

Sąd Wyższy (*High Court*) oraz Sąd Apelacyjny (*Court of Appeal*) objęły jurysdykcję na podstawie Artykułu 5 (1). Również Izba Lordów uznała, że sądy angielskie posiadały jurysdykcję na podstawie Artykułu 5 (1). Po pierwsze, Izba Lordów uznała, że obowiązek ujawnienia informacji w negocjacjach przed zawarciem umowy może stanowić przedmiotowe zobowiązanie dla celów Artykułu 5 (1). Wniosek taki został uznany za spójny z normalnym znaczeniem języka użytego w tym przepisie. Ponadto, podejście oraz zasada na jakich opiera się ten przepis uznane zostały za wspierające taką interpretację. Po drugie, Izba Lordów uznała, że zobowiązanie, które - w przypadku niewypełnienia go - daje prawo do odrzucenia umowy powinno być traktowane jako zobowiązanie umowne. W tym kontekście wskazano, że należy odróżnić taką sytuację od przypadków gdzie oczywista umowa jest nieważna *ab initio*.

Argumentacja użyta w decyzji Izby Lordów przyjmuje za punkt wyjścia język Artykułu 5 (1). W opinii Lorda Woolf, stanowisko takie jest badane w relacji nie tylko do podejścia, na jakim opiera się Konwencja, lecz również w odniesieniu do prawa precedensowego ECJ. Odwołując się m.in. do sprawy *de Bloos p-ko Bouyer*¹⁹ oraz *Effer p-ko Kantner*²⁰, Lord Woolf stwierdza, że prawo precedensowe ECJ nie zajmuje stanowiska w kwestii czy zobowiązania przed-umowne objęte są Artykułem 5 (1). Zgodnie z tą opinią, sprawa *de Bloos* oraz użycie słów "... zobowiązanie wymienione w Artykule 5 (1) jest nadal tym, które wynika z umowy" – nie powinny być interpretowane jako ograniczające zakres Artykułu 5 (1) do zobowiązań wynikających z wyraźnych warunków umowy.

W zdaniach Lorda Hope oraz Lorda Millett wyrażających opinie odrębne, w odniesieniu do zobowiązań przed-umownych padają stwierdzenia przeciwne. Lord Hope stwierdza, że odwołania się w orzeczeniu ECJ w sprawie *Groupe*

¹⁹ Slg. 1976 s.1497 (14/769).

²⁰ Slg.1982 s.825 (38/81).

*Concorde p-ko Suhadiwarno*²¹ do "intencji stron" oraz do miejsca, które posiada rzeczywisty związek z "prawdziwym przedmiotem umowy" wspierają wniosek stwierdzający że kiedy sąd używa słów "zobowiązania umowne" ma na myśli zobowiązania stworzone przez umowę lub z niej wynikające. Lord Millett argumentował, że zobowiązanie stanowiące podstawę do stosowania Artykułu 5 (1) musi być zobowiązaniem umownym, dobrowolnie podjętym przez stronę umowy oraz zawartym w samej umowie. Naruszenie obowiązku działania w najlepszej wierze w chwili zawierania umowy reasekuracyjnej nie może być traktowane jako wykonanie lub niewykonanie zobowiązania stworzonego przez umowę.

Artykuł 5 (1) klauzule 1 oraz 2

W decyzji z dnia 20 stycznia 1999 roku Austriacki Sąd Najwyższy²² rozważał czy prowadzący własną działalność agent handlowy może wystąpić z pozwem przeciwko swojemu mocodawcy w miejscu jurysdykcji właściwym ze względu na zawarcie umowy o pracę (druga klauzula Artykułu 5 (1)), w którym to pozwie domaga się zapłaceniu prowizji, wypłacenia odszkodowania z tytułu wypowiedzenia umowy, przedstawienia rozliczeń oraz wyciągu z ksiąg. Sąd stwierdził, że ECJ nie jest bezpośrednio upoważniony do interpretowania Konwencji z Lugano. Zgodnie z Protokołem Nr 2 do tej Konwencji, decyzje ECJ wydane przed 16 września 1988 roku (= data podpisania Konwencji z Lugano) powinny być traktowane jako autentyczne interpretacje. Sąd stwierdził dalej, że prawo precedensowe pozostałych Umawiających się Stron również powinno zostać uwzględnione. I wreszcie, przy interpretacji Konwencji należy odpowiednio uwzględnić zasady wywodzące się z prawa precedensowego ECJ dotyczącego równoległych postanowień Konwencji Brukselskiej. Metodologiczne zasady mające zastosowanie w odniesieniu do Konwencji Brukselskiej mogą również, jak stwierdził sąd, być wykorzystywane do interpretacji Konwencji z Lugano.

Sąd uznał, że wyjątki od podstawowej zasady określonej w Artykule 2 powinny być interpretowane w sposób zawężający. Zgodnie z drugą klauzulą Artykułu 5 (1), powództwa wynikające z umów o pracę mogą być wnoszone również w miejscu, gdzie praca jest zwyczajowo wykonywana. Stwierdzono, że termin "umowa o pracę" powinien być interpretowany w sposób autonomiczny. Należy również uwzględnić interpretację Artykułu 6 Konwencji Rzymskiej z 1980 roku dotyczącej prawa mającego zastosowanie do zobowiązań umownych. Za umowy o pracę uznano umowy pomiędzy pracodawcą a pracownikiem obejmujące działalność zależną, podporządkowaną. Jak to stwierdził ECJ w sprawie *Mulox p-ko Geels*²³, umowa o pracę tworzy trwałą związek powodujący

²¹ Slg. 1999 s. I-6307 (440/97).

²² Austriacki *Oberster Gerichtshof*, 20 stycznia 1999, *Juristische Blätter* 1999 s. 745, <http://www.curia.eu.int/common/recdoc/convention/en/2000/14-2000.htm>, Informacja Nr 2000/14.

²³ Slg. 1993 s. I-4075 (125/92).

szczególne włączenie pracownika w ramy organizacyjne działalności pracodawcy. Zgodnie z ustaleniami sądu niższego szczebla, nie miało to zastosowania w odniesieniu do sytuacji, w jakiej znajdował się powód. Jego zależność od pozwanego nie miała takiego charakteru ani w kategoriach osobistych ani handlowych, i nie sprowadzała się do osobistej zależności. Dlatego też nie istniała relacja zależności, podległości, a zatem pozew nie może opierać się na drugiej klauzuli Artykułu 5 (1).

W uzupełnieniu, Austriacki Sąd Najwyższy przyjrzał się kwestii czy podstawą pozwu mogło być miejsce wykonania zobowiązań w odniesieniu do innych sporów dotyczących umowy (pierwsza klauzula Artykułu 5 (1)). Zgodnie z prawem precedensowym ECJ, miejsce wykonania zostaje ustalone przez prawo mające zastosowanie w stosunku do umowy. Jednakże nie oznacza to, iż dla każdego oddzielnego roszczenia musi zostać określone odrębne miejsce wykonania. Jeżeli osoba wnosząca roszczenia oparła swój pozew na kilku zobowiązaniach wynikających z tej samej umowy, sąd musiał kierować się maksymą *accessorium sequitur principale*. Sąd stwierdził, że w celu uniknięcia mnogości miejsc sądenia, w przypadku kiedy rozstrzygane są różne zobowiązania, jurysdykcję sądu określa zobowiązanie główne. W rozważanym przypadku, za główne zobowiązanie uznano zobowiązanie dotyczące zapłacenia pewnej kwoty pieniędzy (a nie roszczenie o przedłożenie rozliczeń czy też wyciągu z ksiąg).

Z uwagi na to, że pozwany na stałe zamieszkiwał w Finlandii, a miejscem wykonania była również Finlandia, sąd austriacki odmówił jurysdykcji międzynarodowej.

Artykuł 5 (3)

W decyzji z dnia 2 sierpnia 1999 roku Szwajcarski Sąd Federalny (*P.H. p-ko B.T.*)²⁴ zajmował się sprawą, w której powód wystąpił o stwierdzenie przez sąd nieistnienia pewnego roszczenia. Powód, będący dyrektorem banku, prowadził jako doradca korespondencję z prokuraturą okręgową w Zurychu i złożył tam wyjaśnienia w charakterze świadka. Pozwany twierdził, że został pokrzywdzony tym działaniem, które uznał za deliktowe, i zażądał od powoda odszkodowania. Powód wystąpił o stwierdzenie, że nie jest odpowiedzialny wobec pozwanego, lub co najmniej, że nie jest odpowiedzialny z tytułu jakiegokolwiek czynu deliktowego.

Sąd za punkt wyjścia przyjął decyzję ECJ w sprawie *Tatry p-ko Rataj*²⁵. Zgodnie z tą decyzją, pozew o stwierdzenie, że powód nie jest odpowiedzialny za

²⁴ Szwajcarski *Bundesgericht*, 2 sierpnia 1999; *Entscheidungen des Schweizerischen Bundesgerichts* Bd. 125 III s. 346,
<http://www.curia.eu.int/common/recdoc/convention/en/2000/19-2000.htm>, Informacja Nr 2000/19.
²⁵ Slg 1994 s. I-5439 (406/92)

spowodowanie straty jest oparty na tej samej podstawie co postępowanie wszczęte przez stronę przeciwną o stwierdzenie, że powód jest odpowiedzialny za powstanie straty; dlatego też w sytuacji gdzie przedmiotem sporu jest roszczenie deliktowe, postępowanie o stwierdzenie, że powód nie jest odpowiedzialny powinno zostać wszczęte w tym samym miejscu, w którym musiałyby zostać wniesione sporne roszczenie.

Sąd przyznał, że mogą pojawić się problemy jeżeli nie można określić jednego miejsca popełnienia czynu, np. jeżeli zdarzenie powodujące szkodę nastąpiło w jednym miejscu, natomiast szkoda powstała się gdzie indziej. Zdaniem sądu mogą wynikać problemy z faktu, że w takich okolicznościach to powód (domniemy złooczyńca) a nie ofiara byłby tą osobą, która na podstawie Artykułu 5 (3) miałaby swobodę wyboru złożenia pozwu albo w miejscu gdzie wystąpiła szkoda ("Handlungsort") albo w miejscu, gdzie nastąpiło zdarzenie stanowiące przyczynę powstania szkody ("Erfolgsort"). W każdym razie w tej konkretnej sprawie, w opinii sądu taki problemu nie istniał, ponieważ sąd rozpatrujący tę sprawę był szczególnie blisko źródła dowodów oraz faktów jej dotyczących.²⁶

Jeżeli chodzi o Artykuł 5 (3) Konwencji z Lugano, istnieją różne poglądy względem zasadności badania przez sąd tego czy w sprawie, w której pozwany zaprzecza popełnienia czynu deliktowego taki czyn został faktycznie popełniony. W zakresie w jakim wystąpiono z żądaniem takiego zbadania, ma to na celu uniknięcie ustalenia jurysdykcji na podstawie arbitralnych zarzutów powoda. Jednakże w sytuacji gdzie domniemy sprawca deliktu wniósł o stwierdzenie przez sąd nieistnienia podstawy pozwu, w opinii Szwajcarskiego Sądu Federalnego nie będzie to konieczne, ponieważ - gdyby tak nie było - domniemy sprawca deliktu zaprzeczający popełnieniu deliktu nie mógłby skorzystać z jurysdykcji przewidzianej w Artykule 5 (3).

Wreszcie, sąd zajął się również odpowiedzialnością na pytanie o to gdzie zdarzenie powodujące szkodę, tj. rzekomo deliktowe oświadczenia powoda, miało miejsce. Sąd stwierdził, że było to miejsce gdzie oświadczenia takie zostały wypowiedziane ustnie lub gdzie zostały rozesłane oświadczenia pisemne.

Artykuły 7 oraz 11

W wyżej wymienionej decyzji Izby Lordów z dnia 17 lutego 2000 roku (*Agnew i inni p-ko Lansforsakringsbolagens AB*)²⁷, oprócz zagadnień odnoszących się do

²⁶ Sąd stwierdził również, iż złooczyńca występujący jako powód nie musi dostarczać dowodów wspierających jurysdykcję, jako że jest on tą osobą, która zaprzecza faktycznej podstawie roszczenia poszkodowanego. W takich przypadkach oświadczenia domniemanego poszkodowanego są wystarczające dla określenia jurysdykcji.

²⁷ Brytyjska Izba Lordów, 17 lutego 2000 roku; The All England Law Reports 2000 Vol. 1 s. 737, <http://www.curia.eu.int/common/recdoc/convention/en/2000/40-2000.htm>, Informacja Nr 2000/40. Tło sporu opisane zostało w sekcji II 2 niniejszego sprawozdania.

Artykułu 5 (1) zajęto się również interpretacją "kwestii dotyczących ubezpieczenia". Należało odpowiedzieć na pytanie, czy umowa reasekuracyjna objęta jest postanowieniami ochronnymi określonymi w Tytule II, Sekcja 3 Konwencji.

Jednym z zastrzeżeń podnoszonych przez pozwanego co do jurysdykcji sądów angielskich było stwierdzenie, że sprawa dotyczyła ubezpieczenia na podstawie Artykułu 7. Stąd też, zgodnie z Artykułem 11, ubezpieczyciel mógł wnieść powództwo tylko w sądach Umawiającej się Strony w miejscu stałego zamieszkania pozwanego.

Izba Lordów jednomyślnie odrzuciła taką linię obrony i uznała, że podstawowym celem postanowień Sekcji 3 Konwencji jest ochrona strony słabszej w umowie ubezpieczenia. Osoba reasekurowana nie może być standardowo uznawana za stronę słabszą i, zdaniem Izby Lordów, nie potrzebuje specjalnej ochrony przed stroną reasekurującą. Ponadto, ubezpieczenie oraz reasekuracja zostały uznane za pojęcia, które różnią się między sobą i służą innym celom. Taki rezultat jest spójny ze stanowiskiem wyrażonym w Sprawozdaniu Schlossera²⁸ (Schlosser Report) dotyczącym Konwencji Akcesyjnej z 1978 roku, które zostało potwierdzone przez ECJ w sprawie *Group Josi – p-ko UGIC*²⁹.

Artykuł 8, ustęp 1, punkty (1, 2)

W decyzji francuskiego *Cour de cassation (Consortes Bonello p-ko Credit Commercial de France Suisse at autre)*³⁰ w grę wchodziła interpretacja Artykułu 1, ustęp 1, punkt (2). W tej sprawie testator uzyskał od szwajcarskiego banku pożyczkę, która była gwarantowana polisą na życie szwajcarskiej firmy ubezpieczeniowej. Kiedy testator zmarł, zamieszkali we Francji spadkobiercy wezwali obie firmy do Sądu Rejonowego w Nicei, stwierdzając, że roszczenie banku spłaty pożyczki nie jest uzasadnione, oraz że firma ubezpieczeniowa nie miała prawa odmówić udzielenia gwarancji. Spadkobiercy byli zdania, że mogą wystąpić do sądu w miejscu ich stałego zamieszkania na podstawie Artykułu 8, ustęp 1, punkt (2) Konwencji z Lugano. Zarówno Sąd w Nicei jak i Sąd Apelacyjny Aix-en-Provence odmówiły objęcia jurysdykcji na podstawie Artykułu 8 Konwencji Brukselskiej.

Francuski *Cour de cassation* uznał, że podstawą apelacji nie może być fakt, że sądy zastosowały Artykuł 8 Konwencji Brukselskiej pomimo tego, że w stosunku do siedziby szwajcarskiego ubezpieczyciela miał zastosowanie Artykuł 8 Konwencji z Lugano, jako że terminologia tych postanowień jest identyczna.

²⁸ OJ 1979, C 59/71 s. 117.

²⁹ Slg. 2000 s. I-5925 (412/98).

³⁰ Francuski *Cour de Cassation*, 22 lutego 2000 roku, Bulletin des arrêts, Chambres civiles, 2000 I Nr 55, <http://www.curia.eu.int/common/reccdoc/convention/en/2000/34-2000.htm>, Informacja Nr 2000/34.

Rozstrzygnięta tutaj kwestia prawdopodobnie nigdy nie była podnoszona wcześniej w sprawach objętych Konwencją Brukselską oraz Konwencją z Lugano, jednakże może ona stać się przedmiotem szczególnego zainteresowania w najbliższej przyszłości. Nie stwierdzając tego wprost, *Cour de cassation* orzekł, iż sam fakt zastosowania przez sąd niewłaściwego instrumentu międzynarodowego nie może stanowić podstawy do apelacji, o ile zastosowana została właściwa podstawa jurysdykcji. Niebawem Wspólnota Europejska oraz Państwa Konwencji z Lugano objęte zostaną czterema lub pięcioma różnymi instrumentami międzynarodowymi dotyczącymi jurysdykcji oraz egzekucji. Począwszy od 1 marca 2002 roku Konwencja Brukselska zostanie zastąpiona Regulacją Brukselską dotyczącą jurysdykcji oraz egzekucji³¹, która począwszy od tej daty będzie obowiązywała czternaście Państw Członkowskich UE. Dania, która posiada specjalny status na podstawie Traktatu Amsterdamskiego nie zostanie objęta tą Regulacją, i w stosunku do tego kraju nadal będzie obowiązywała Konwencja Brukselska do czasu aż pomiędzy Danią a UE/pozostałymi państwami członkowskimi UE wejdzie w życie nowa Konwencja, zrewidowana zgodnie z założeniami Regulacji Brukselskiej. W międzyczasie, Konwencja z Lugano zostanie również zrewidowana w ten sam sposób. Jednak zamieszanie będzie trwało do czasu aż każde Państwo Konwencji z Lugano ratyfikuje nową Konwencję z Lugano, zwłaszcza że opracowanie jasnych klauzul rozłączających wydaje się być prawie niemożliwe w kategoriach prawnych, i całkowicie niemożliwe w kategoriach politycznych.

Cour de cassation odrzucił apelację, stwierdzając, że na podstawie Artykułu 8, ustęp 1, punkt (2), sądy posiadają jurysdykcję w miejscu stałego zamieszkania posiadacza polisy jedynie na korzyść osoby która zawarła umowę z ubezpieczycielem. Spadkobiercy mogą dochodzić roszczeń przysługujących wcześniej testatorowi, jednakże nie są oni posiadaczami polis według określenia zawartego w wymienionym postanowieniu.

Istota decyzji dotyczy rozumienia Artykułu 8, ustęp 1, punkt (2) Konwencji z Lugano. Ta część Artykułu 8 jest identyczna z tą samą częścią Artykułu 8 Konwencji Brukselskiej, która - jak dotąd - nie dawała podstaw do jakichkolwiek kwestii interpretacyjnych. Sprawozdanie Jenarda³² (Jenard Report) stwierdza jedynie, że posiadacz polisy jest osobą, która zawarła umowę z firmą ubezpieczeniową, oraz że tego rodzaju jurysdykcja forum actoris pozostaje przy sądach właściwych ze względu na miejsce stałego zamieszkania posiadacza polisy w chwili wszczęcia sprawy. Decyzja *Cour de cassation* określiła prawo posiadacza polisy do wezwania ubezpieczyciela przed sąd miejsca jego stałego zamieszkania, co nie jest prawem dostępnym dla ogólnych spadkobierców. Nie

³¹ Francuski *Cour de cassation*, 22 lutego 2000 roku, Bulletin des arrêts, Chambres civiles, 2000 I Nr 55, <http://www.curia.eu.int/common/recdoc/convention/en/2000/34-2000.htm>, Informacja Nr 2000/34.

³² OJ 1979, C 59/1 s. 31.

jest pewne czy opcja ta jest do przyjęcia dla wszystkich Państw Unii Europejskiej oraz Państw Konwencji z Lugano.

Artykuł 16 (1)

Istnieje interpretacja Artykułu 16 (1) w orzeczeniu wydanym przez austriacki Sąd Najwyższy (*H. p-ko K.*)³³. Powód wystąpił z pozwem przeciwko pozwanemu w sprawie umowy, którą obie strony określiły jako "umowa najmu". Przedmiotem umowy był najem powierzchni wystawowej znajdującej się poza Austrią. Ponadto, umowa określała sposób naliczania kosztów energii elektrycznej, ogrzewania oraz innych kosztów dodatkowych. Powód obiecał również pomoc swojego działu promocji i zaoferował opublikowanie przez siebie broszur pozwanego. Powód dostarczył również pozwanemu adresy ze swojej dokumentacji klientów dla celów przewidywanej akcji wysyłki materiałów promocyjnych pocztą.

Austriacki sąd oparł swoje orzeczenie na decyzji ECJ w sprawie *Rösler p-ko Rottwinkel*³⁴. Przy należytym uwzględnieniu okoliczności konkretnej sprawy, kluczową kwestią w umowie mieszanej - zdaniem sądu - było ustalenie, czy umowa stanowiła w pierwszej kolejności umowę najmu/dzierżawy. Sąd uznał, że niższa instancja miała rację nie nadając jakiegoś szczególnego znaczenia usługom świadczonym przez powoda (reklama, wysyłka pocztowa) i nie przedkładając ich nad płatność czynszu.

W konkluzji, austriacki sąd zakwalifikował zawartą pomiędzy stronami umowę jako dzierżawę w rozumieniu Artykułu 16. A w związku z tym, że nieruchomości znajdowała się poza Austrią, sąd odmówił jurysdykcji.

Artykuł 24

Szwajcarski sąd handlowy wydał tymczasowy nakaz zobowiązujący pozwanego do dostarczenia powodowi pewnych towarów na podstawie postanowienia zawartego w umowie. Pozwanemu nakazano wpłacenie zabezpieczenia. Pozwany odwołał się od tego, twierdząc, że naruszony został Artykuł 24. Szwajcarski Sąd Federalny (*SodaStream Ltd. p-ko Urs Jager AG*)³⁵, który w końcu odrzucił apelację, w pierwszej kolejności zajął się umową stron w zakresie dotyczącym jurysdykcji. Zgodnie z brzmieniem umowy, każde postępowanie z niej wynikające miało podlegać jurysdykcji sądów angielskich. Stwierdzono, że umowa nadająca jurysdykcję w rozumieniu Artykułu 17 skutkuje odstępstwem od przepisów Konwencji; Sąd Federalny doszedł do wniosku, że obejmuje to

³³ Austriacki *Oberster Gerichtshof*, 29 września 1999 roku, <http://www.curiaeu.int/recdoc/convention/en/2000/16-2000.htm>, Informacja Nr 2000/16.

³⁴ Slg. 1985 s. 99 (241/83).

³⁵ Szwajcarski *Tribunal Federal*, 17 września 1999 roku, *Arrets du Tribunal Federal Suisse* Tom 125 III s. 451, <http://www.curia.eu.int/common/recdoc/convention/en/2000/20-2000.htm>, Informacja Nr 2000/20.

również środki tymczasowe, a zatem szwajcarski sąd nie posiadał jurysdykcji uprawniającej do nałożenia tymczasowego nakazu na podstawie Konwencji z Lugano.³⁶

Sąd Federalny stwierdził następnie, że na podstawie Artykułu 24 środki tymczasowe mogą również opierać się na przepisach jurysdykcji wewnętrznej. Kwestia odpowiedzi na pytanie czy, i w jakich okolicznościach, zawarta pomiędzy stronami umowa dotycząca jurysdykcji może także odstępować od przepisów jurysdykcji krajowej powinna, zdaniem sądu, zostać rozstrzygnięta przez prawo krajowe. Jakikolwiek odstępstwo było jednak wykluczone w sytuacji jeżeli sąd, do którego wystąpiono był jedynym sądem zdolnym do wydania nakazu zastosowania w odpowiednim czasie środków tymczasowych podlegających natychmiastowemu wykonaniu. Uznano, że taka właśnie sytuacja miała miejsce.

Następnie sąd podniósł kwestię tego czy, i w jakich okolicznościach, mogły zostać orzeczone środki tymczasowe na podstawie Artykułu 24, jeżeli nie służyły one wyłącznie zabezpieczeniu narażonych na ryzyko praw, lecz miały na celu zapewnienie tymczasowego zaspokojenia. Sąd podkreślił przede wszystkim, że przy interpretacji Konwencji z Lugano powinno zostać uwzględnione prawo precedensowe ECJ dotyczące równoległych postanowień w Konwencji Brukselskiej. W związku z tym że Artykuł 24 odnosi się do środków tymczasowych, w tym środków zabezpieczających, sąd uznał, że przepis ten nie może zostać uznany jako dotyczący wyłącznie środków ochronnych.

Odnosząc się do decyzji ECJ w sprawach *Reichert p-ko Dresdner Bank*³⁷, *van Uden p-ko Deco-Line*³⁸ oraz *Mietz p-ko Intership Yachting*³⁹, sąd wskazał następnie na ryzyko polegające na tym, że nakazanie wykonania świadczenia tymczasowego, z racji samego charakteru takiego świadczenia, może narazić na szwank decyzję merytoryczną. Sąd uznał, że nakaz wykonania świadczenia tymczasowego nie może być traktowany jako środek tymczasowy w rozumieniu Artykułu 24, chyba że spełnione zostaną dwa warunki. Po pierwsze, sąd posiadający jurysdykcję merytoryczną nie mógł (mówiąc krótko) nakazać zastosowania środków tymczasowych w odpowiednim czasie. Po drugie, pozwanemu należy zagwarantować zwrot przyznanej kwoty, w przypadku jeżeli powód nie wygra swojego pozwu od strony merytorycznej. Sąd uznał, że w rozstrzyganej sprawie oba te warunki zostały spełnione.

Artykuły 24 oraz 31

³⁶ Kropholler, *Europaisches Zivilproceßrecht*, 1998, 6-te wyd., Art. 17 przypis Nr 109.

³⁷ Slg. 1992 s. I-2149 (261/90).

³⁸ Slg. 1988 s. I-7091 (391/95).

³⁹ Slg. 1999 s. I-2277 (99-96).

Artykuł 24 pozostaje interesującym i jednocześnie trudnym postanowieniem Konwencji Brukselskiej i Konwencji z Lugano, jak to można zauważyć między innymi w sprawie rozstrzyganej przez szwajcarski Sąd Federalny (*S. p-ko X. en liquidation*)⁴⁰. Sąd Cywilny w Oslo, w punktach 1) oraz 2) operacyjnej części orzeczenia, nakazał zapłacenie na rzecz X. pewnej kwoty pieniędzy. Punkt 3) stanowił, iż na wykonanie zobowiązania określonego w punktach 1) oraz 2) przyznano okres karencji wynoszący dwa tygodnie, przy czym bieg tego okresu rozpoczyna się w dniu ogłoszenia wyroku. Pozwany odwołał się od tej decyzji.⁴¹

Rok później, spółka X., wówczas w likwidacji, wystąpiła do Prezesa Sądu Rejonowego w Genewie o zgodę na sekwestrację na niekorzyść S., powołując się na orzeczenie sądu w Oslo. Prezes sądu wydał taką zgodę jeszcze tego samego dnia, jednak po sprzeciwie S., w miesiąc później zrewidował swoją decyzję. W apelacji, Sąd Kantonalny w Genewie wydał decyzję korzystną dla X. oraz zatwierdził zgodę na sekwestrację. Wówczas S. przedłożył sprawę Szwajcarskiemu Sądowi Federalnemu, który następnie anulował sporną decyzję Sądu Apelacyjnego.

Decyzję Sądu Federalnego można zrozumieć jedynie po zapoznaniu się z Artykułem 271, ustęp 1, punkt (4) Szwajcarskiej ustawy o ściąganiu płatności i bankructwie (Act on Payment Collection and Bankruptcy). Pierwszy ustęp tego Artykułu wymienia podstawy dla zajęcia majątku, a podpunkt 4 tego ustępu przewiduje prawo dokonania zajęcia za długi dłużnika zamieszkałego za granicą. W takim przypadku zajęcie może zostać orzeczone, jeżeli (1) roszczenie posiada *odpowiednie powiązanie ze Szwajcarią*, lub (2) jeżeli jest oparte na *podlegającym wykonaniu wyroku*, lub (3) na *uznaniu długu przez dłużnika*.⁴²

Sąd Federalny w pierwszej kolejności stwierdził, że roszczenie X. nie było oparte na uznaniu długu przez S., oraz że nie miało wystarczającego powiązania ze Szwajcarią, co prowadziło do konieczności rozstrzygnięcia kwestii czy roszczenie to wynikało z decyzji podlegającej wykonaniu, jak to stanowi Artykuł 271, ustęp 1, punkt (4) wyżej wymienionej ustawy szwajcarskiej. Według niektórych autorów, kontynuował wywód Sąd Federalny, warunek wykonalności zostaje spełniony, jeżeli decyzja podlega wykonaniu w Państwie, w którym została wydana, nawet wówczas jeżeli zgodnie z prawem szwajcarskim lub konwencją międzynarodową jaką jest Konwencja z Lugano, decyzja ta nie jest otwarta dla *exequatur*. Większość autorytetów w sprawie Konwencji jest odmiennego zdania,

⁴⁰ Szwajcarski *Tribunal Federal*, 8 lutego 2000 roku, Arrêts du Tribunal Federal Suisse Tom 126 III s. 156, <http://www.curia.eu.int/common/recdoc/convention/en/2000/18-2000.htm>, Informacja Nr 2000/18.

⁴¹ Sprawozdanie prawne, w którym opublikowano decyzję, nie wymienia miejsca stałego zamieszkania S. oraz X. Decyzja w sposób domyślny wskazuje, że obie strony nie zamieszkiwały w Szwajcarii.

⁴² [Uwaga tłumacza: w dokumencie wyjściowym niniejszy przypis podaje brzmienie odpowiedniego fragmentu szwajcarskiej ustawy w języku niemieckim]

do którego pośrednio przychylił się również Sąd Kantonalny w Genewie kiedy badał czy orzeczenie norweskie podlega wykonaniu w kontekście Artykułu 31, ustęp 1, Konwencji z Lugano.

Sprawozdania biegłych wyraźnie stwierdzają, że nawet zgodnie z prawem Państwa pochodzenia, norweskie orzeczenie nie podlega wykonaniu. Nie jest ono nawet porównywalne z orzeczeniem podlegającym wykonaniu w oczekiwaniu na postanowienie tymczasowe, jako że nie zostało ono ogłoszone jako podlegające tymczasowemu wykonaniu w oczekiwaniu na wynik apelacji, ani też nie zawiera tymczasowego nakazu płatności pieniężnej do wykonania przed postępowaniem merytorycznym. Szwajcarskie sądy pierwszej i drugiej instancji nie badały żadnej z tych kwalifikacji. Uznały one, że strona wzywająca wystarczająco jasno wykazała, że część 3) norweskiego orzeczenia dawała możliwość dokonania tymczasowego zajęcia po upływie określonego w orzeczeniu okresu czasu, w sytuacji kiedy okazało się że pozwany nie składał w tej materii apelacji, oraz że apelacja jako taka *ex lege* nie zawieszala wykonania. Norweskie autorytety są zdania, że zgodnie z norweskim prawem orzeczenie z Oslo, nawet bez "force executiore", może być wykorzystane dla zapewnienia gwarancji dla roszczenia poprzez umożliwienie zwycięskiej stronie, która zgłosiła roszczenie - wystąpienia o tymczasowe zajęcie lub sekwestrację wszystkich dóbr pozwanego w Norwegii oraz w każdym innym Państwie, gdzie jest to możliwe na podstawie prawa prywatnego międzynarodowego lub na podstawie konwencji. Wydaje się, że opierając swoją decyzję na tych sprawozdaniach Sąd Kantonalny w Genewie zaakceptował to, że orzeczenie z Oslo, chociaż nie podlegające wykonaniu w kategoriach merytorycznych, to jednak uprawnia X. do wystąpienia o tymczasowe zajęcie majątku S., nawet wówczas gdy majątek ten znajduje się w innym Państwie.

Niemniej jednak szwajcarski Sąd Federalny odrzucił tę decyzję i przyjął argumentację S. Sąd uznał, że chociaż Artykuł 25 Konwencji z Lugano nie wyłącza uznania i wykonania środków tymczasowych, które mogłyby uzasadniać nakaz sekwestracji na podstawie Artykułu 271, ustęp 1, punkt (4) wyżej wymienionej ustawy szwajcarskiej, to jednak należy uwzględnić fakt, że sądy norweskie nie nakazały jakiegokolwiek zamrożenia majątku w konsekwencji orzeczenia z Oslo. Sąd Kantonalny niesłusznie nadał moc wykonawczą punktowi 3) orzeczenia z Oslo, co wcale nie oznacza, że orzeczenie to podlegałoby tymczasowemu wykonaniu w zakresie merytorycznym, lecz jedynie że umożliwia ono stronie zwycięskiej wystąpienie o środki tymczasowe w terminie dwóch tygodni od ogłoszenia wyroku. Z uwagi na to, że Sąd w Oslo nie wydał decyzji która mogłaby zostać wykonana, ani też nie nakazał tymczasowego zajęcia, wniosek o sekwestrację mógł zostać jedynie odrzucony.

Ta raczej skomplikowana sprawa dotyczy problemu odpowiedzi na pytanie w jakich okolicznościach można złożyć wniosek o zastosowanie środka tymczasowego do sądu, który nie posiada jurysdykcji co do istoty sprawy. Artykuł 24 Konwencji z Lugano daje sądom szwajcarskim prawo do orzeczenia środków tymczasowych przewidzianych prawem szwajcarskim, nawet wówczas

gdy na podstawie tej Konwencji sądy innego Umawiającego się Państwa posiadają jurysdykcję w zakresie decyzji merytorycznych. Jednakże, w przypadku Artykułu 24, warunki, treść oraz skutki takich środków określone są przez przepisy prawa wewnętrznego (w tym przypadku szwajcarskiej ustawy o ściąganiu płatności i bankructwie). Jednakże, czy te krajowe wymogi muszą być zgodne z wymogami ECJ? Stosując Artykuł 271, ustęp 1, punkt (4) szwajcarskiej ustawy o ściąganiu płatności i bankructwie, Sąd Federalny miał do czynienia z dwoma aspektami:

a) Jeżeli idzie o uznawanie i wykonywanie orzeczeń zagranicznych, Artykuł 31 Konwencji z Lugano stanowi, że jeżeli orzeczenie zagraniczne podlega wykonaniu na podstawie Konwencji z Lugano, musi ono podlegać wykonaniu - tymczasowo lub definitywnie - w Państwie, w którym zostało wydane. Dyskutowane tutaj orzeczenie norweskie nie zawierało żadnej decyzji co do swojej wykonalności, ani też nie zostało uznane przez jakiegokolwiek inne sądy tego Państwa za podlegające wykonaniu lub tymczasowemu wykonaniu.

b) Po drugie, Sąd Federalny zajął się Artykułem 271 - wymogiem istnienia niezbędnego powiązania ze Szwajcarią, po tym kiedy nie miały już zastosowania wymogi wykonalności orzeczenia oraz uznania długu. Orzeczenie Sądu Federalnego zakazujące X. prawa do środka tymczasowego takiego jak ustanowienie sekwestratora uzasadnione tym, że roszczenie nie miało wystarczającego powiązania ze Szwajcarią, w zasadzie zgodne jest z decyzją ECJ w sprawie *Van Uden p-ko Deco-line*⁴³. W sprawie *Van Uden*, w czwartym ustępie jej części operacyjnej, postanowiono że Artykuł 24 generalnie wymaga istnienia powiązania pomiędzy treścią środka, o który wystąpiono a jurysdykcją terytorialną sądu w Umawiającym się Państwie, przed którym wystąpiono o te środki. Decyzja Sądu Federalnego stwierdzająca, że *tylko* prawo wewnętrzne państwa, w którym sąd ma siedzibę określa warunki dla środka przejściowego lub tymczasowego z pewnością nie jest zgodna ze sprawą *VanUden*. Pożądane byłoby gdyby w swojej decyzji Sąd Federalny szczegółowo zajął się kwestią odpowiedzi na pytanie czy szczególne wymogi prawa szwajcarskiego dotyczące rzeczywistego powiązania ze Szwajcarią odpowiadają wymogom prawa precedensowego ECJ.

3) Tytuł III - Uznawanie i wykonywanie

Artykuł 28 (1) w związku z Artykułem 16 (1a)

W decyzji Norweskiego Sądu Najwyższego (*Dansommer AS p-ko Bardsen*)⁴⁴ dotyczącej wykonania duńskiego orzeczenia w Norwegii, podniesiona została kwestia zakresu stosowania przepisów o wyłącznej jurysdykcji w odniesieniu do

⁴³ Slg. 1998 s. I-7091 (391/95).

⁴⁴ Norweski *Hoyesterett*, 6 sierpnia 1999 roku, Norsk retstidende 1999, s. 1206, <http://www.curia.eu.int/common/recdoc/convention/en/2000.htm>, Informacja Nr 2000/47.

postępowań, które za swój przedmiot mają dzierżawę nieruchomości. Strony zawarły umowę, na mocy której powód powinien wydzierżawiać zagranicznym turystom dom należący do pozwanego. Umowa przyznawała powodowi prawo do całkowitego dysponowania domem podczas określonego okresu czasu, za określoną kwotę pieniędzy. Pozwany nie miał prawa korzystać z domu podczas tego okresu. Prawo powoda wynikające z umowy miało pozostać niezmienione, nawet wówczas gdyby dom został sprzedany.

Sąd w Aarhus, w Danii wydał orzeczenie nakazujące pozwanemu zapłacenie na rzecz powoda określonej kwoty pieniędzy, zgodnie z warunkami określonymi w umowie, z powodu niedotrzymania przez pozwanego warunków umowy. Sąd objął jurysdykcję opierając się na zawartym w umowie wyraźnym postanowieniu stwierdzającym, że w zakresie wszystkich sporów, jakie mogą wyniknąć z umowy jurysdykcję posiada sąd w Aarhus. Wymieniony w orzeczeniu dłużnik, tj. pozwany w pierwotnym postępowaniu zgłosił sprzeciw wobec poddania orzeczenia wykonalności, i twierdził że umowa stanowiła dzierżawę nieruchomości. Na mocy Artykułu 16 (1a) Konwencji, takie postępowanie może zostać wszczęte tylko przed sądami Umawiającego się Państwa, w którym majątek jest zlokalizowany, pomimo istnienia uzgodnień o treści przeciwnej. Sąd też, zgodnie z Artykułem 28, należy odmówić wykonania orzeczenia. Powód utrzymywał, że umowa nie stanowiła dzierżawy, lecz była umową zobowiązującą powoda do przyznawania dzierżawy na dom.

Norweski Sąd Najwyższy doszedł do przeciwnego wniosku i stwierdził, że spór wchodzi w zakres Artykułu 16 (1a). Umowa została zawarta z właścicielem, a spór powstał na tle zobowiązań właściciela wynikających z umowy. Fakt, że powód nigdy nie zamierzał zamieszkać w przedmiotowej nieruchomości lecz jedynie ją dzierżawić nie zmienia statusu umowy. Odwołano się do dwóch spraw z ECJ, *Hacker p-ko Euro-Relais*⁴⁵ oraz *Rösler p-ko Rottwinkel*⁴⁶. Jeżeli idzie o pierwszą z wymienionych spraw, w której Artykuł 16 (1) został uznany za nie mający zastosowania, norweski Sąd Najwyższy podkreślił, że umowa w tej sprawie była umową mieszaną i obejmowała zobowiązania niezwiązane z dzierżawą nieruchomości. Sytuacja była zatem odmienna w porównaniu ze sprawą obecną.

Artykuł 54

We wcześniej wymienionej⁴⁷ decyzji z dnia 4 maja 1999 roku francuski *Cour de cassation* musiał również wydać postanowienie dotyczące Artykułu 54 Konwencji z Lugano. Będąca przedmiotem dyskusji indywidualna umowa o pracę została zawarta w 1986 roku. W apelacji postanowiono, że Konwencja z Lugano nie ma zastosowania, jako że zaczęła ona obowiązywać w stosunkach pomiędzy Francją

⁴⁵ Slg. 1992 s. I-1111 (280/90).

⁴⁶ Slg. 1985 s. 99 (241/83).

⁴⁷ Patrz przypis Nr 12.

a Szwajcarią dopiero po lutym 1992 roku. Jednakże *Cour de cassation* orzekł, iż Konwencja z Lugano miała zastosowanie w świetle Artykułu 54, jako że Konwencja ta obowiązywała od pierwszego stycznia 1992 roku, podczas gdy Sąd Pracy zajął się sprawą w lipcu 1995 roku. Ta decyzja *Cour de cassation* jest zgodna z decyzją *Sanicentral*⁴⁸, zawierającą interpretację Artykułu 54 Konwencji Brukselskiej, który jest identyczny z Artykułem 54 Konwencji z Lugano. W decyzji tej ECJ uznał, że "z racji swojego charakteru, pisemna klauzula nadająca jurysdykcję i występująca w umowie o pracę stanowi wybór jurysdykcji; taki wybór nie ma żadnego skutku prawnego dopóty dopóki nie zostanie wszczęte postępowanie sądowe, i powoduje skutki tylko od dnia rozpoczęcia postępowania sądowego. ... Artykuł 54 skutkuje tym, że jedynym zasadniczym czynnikiem powodującym zastosowanie reguł Konwencji w odniesieniu do sporu sądowego dotyczącego stosunku prawnego powstałego przed datą wejścia w życie Konwencji jest wszczęcie procedury sądowej po tej dacie, ..." Francuski *Cour de cassation* nie zajmował się tutaj faktem, że sprawa *Sanicentral* dotyczyła klauzuli prorogacyjnej umowy o pracę, podczas gdy omawiana tutaj decyzja ECJ dotyczyła klauzuli arbitrażowej takiej umowy. Jednakże, w odniesieniu do Artykułu 54 ta kwestia jest bez znaczenia.

III. Uwagi końcowe

Przegląd prawa precedensowego sądów krajowych dotyczącego Konwencji z Lugano wymaga kilku krótkich uwag końcowych:

Sądy krajowe mają tendencję do postępowania zgodnie z prawem precedensowym ECJ dotyczącym równoległych postanowień Konwencji Brukselskiej. Tendencja ta ujawnia się nie tylko w rozwiązaniach przyjmowanych w różnych decyzjach, lecz także w częstym odwoływaniu się w treści decyzji do orzeczeń ECJ.

W swojej decyzji z dnia 20 stycznia 1999 roku austriacki Sąd Najwyższy konkretnie odwołuje się do Protokołu Nr 2 Konwencji z Lugano.

Sądy krajowe czasami natrafiają na sprawy oraz problemy, którymi ECJ nigdy się nie zajmował. Przy podejmowaniu decyzji w takich sprawach sądy krajowe skłaniają się ku szukaniu rozwiązań zgodnych z prawem precedensowym ECJ.

Niektóre sądy w swoich rozważaniach czerpią również z prawa precedensowego innych sądów krajowych, oraz z krajowych i zagranicznych komentarzy prawnych.⁴⁹

⁴⁸ Slg 1979 s. 3423 (25/79).

⁴⁹ Patrz np. decyzja szwajcarskiego Sądu Federalnego, cytowana w przypisie Nr 40.